

(บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการพิพิธภัณฑวัตถุเกิดไทยหัว)จากแดนพญามังกรสู่มังกรเกาะ

หริณทร์ สุขวัจน์

ย

ประเทศจีน ดินแดนพญามังกรที่มีประชากรมากที่สุดในโลก อู่อารยธรรมที่ชนชาติหนึ่งได้สืบทอดประวัติศาสตร์อันยาวนานไม่น้อยกว่าห้าพันปี กำหนดบุคคลที่ควรจดจำ คัมภีร์ที่ให้ศึกษาเรียนรู้ และตำนานเล่าขานมากมาย

หนึ่งในเรื่องราวอันกลายเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของหลายชนชาติในโลกคือการเดินทางของชาวจีนไปยังดินแดนต่างๆ ทั้งทางบกและทะเล เกิดการผสมผสานกับชนพื้นเมือง ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองย พื้นที่และเกาะแก่งฝั่งทะเลอันดามันด้านทิศตะวันตกของไทย อันรวมถึงเกาะแห่งหนึ่งซึ่งในอดีตเคยได้รับสมญาว่า ย้ายแหล่ง:มังกรทะเลแห่งมหาสมุทรอินเดีย ก็ร่วมอยู่ในเรื่องราวดังกล่าวนี้ด้วย

ย ย

สุวรรณภูมิ : ตะวันตกพบตะวันออก

ย

ย ภูเก็ตมีชาวป่าซาไกและชาวน้ำ(ชาวเล)ชนเผ่าเร่ร่อนแห่งทะเลใต้เป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมมาเป็นพันๆ ปีแล้ว แต่เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา ไม่มีผู้อพยพเข้าไปตั้งหลักแหล่ง ชุมชนย่อยจึงดำรงอยู่เป็นเวลานาน ไม่สามารถทำการเกษตรขนาดใหญ่พัฒนาเป็นสิ่งคมได้ ราวสองพันปีก่อน เมื่อเริ่มมีการเดินเรือเลียบไหล่ทวีป ทั้งการผจญภัยสำรวจ และทำการค้าแลกเปลี่ยนสิ่งของ โลกก็เริ่มรู้ว่า มีดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร ของจากป่า และแร่ธาตุ นามว่า โ สวรรณภูมิ หรือดินแดนผืนแผ่นดินใหญ่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้(อุษาคเนย์) อันมีชนพื้นเมืองต่างเผ่าพันธุ์อยู่กัน ตั้งอยู่ระหว่าง 2 มหาสมุทร คือมหาสมุทรอินเดียทางทิศตะวันตก และมหาสมุทรแปซิฟิกทางฝั่งตะวันออก

หลัง พ.ศ.500 เป็นต้นมา เริ่มเข้าสู่ยุคการค้าทางทะเล ชาวอาหรับ-เปอร์เซีย(อิหร่าน) ชาวสิงหล(ลังกา)

และชาวชมพูทวีป(อินเดีย)ที่มาจากตะวันตกก็เริ่มลงหลักปักฐานในอนุภูมิภาคอันเป็นเส้นทางการค้าสำคัญในยุคแรก นำเอาศาสนา อักษร วรรณคดีเข้ามา ขณะที่ชาวจีนจากทางตะวันออกได้นำเอาเครื่องมือของใช้ ภาษา และอาหารการกินเข้ามา โดยจีนเรียกดินแดนนี้ว่า โ จินหลิน โ หรือ โ กิมหลิน โ ซึ่งมีความหมายเดียวกับชื่อสุวรรณภูมิว่า แผ่นดินทอง หรือแหลมทอง

การค้าโลกตั้งแต่หลัง พ.ศ.1000 ขยายตัวมากกว่าแต่ก่อนหลายเท่า

โดยเฉพาะอินเดียและจีนซึ่งใช้เส้นทางเดินเรือผ่านบริเวณสุวรรณภูมิสะดวกกว่าเส้นทางการค้าทางบกโบราณที่รู้จักกันในชื่อ เส้นทางสายไหม แต่เนื่องจากเทคโนโลยีการต่อเรือยังไม่สามารถสร้างเรือแล่นอ้อมของแคบมะละกาได้ เรือสินค้าจากทางแถบอินเดียจึงต้องจอดยังฝั่งตะวันตกของสุวรรณภูมิ บริเวณเกาะตะมะ(ในพม่าปัจจุบัน) เพื่อขนถ่ายสินค้าทางบกไปลงอ่าวไทยต่อไปยังกวางตุ้ง-กวางสีในจีน

สำเภาจากจีนซึ่งเริ่มเข้ามายังสุวรรณภูมิตั้งแต่ราวคริสต์ถึง(พ.ศ.1161-1450) อันเป็นยุคทองของจีน

ก็ต้องมาถ่ายสินค้าลงเรือเลียบชายฝั่งไปยังอินเดียและตะวันออกกลาง

เส้นทางการค้าเช่นนี้ผลักดันให้บ้านเมืองบริเวณสุวรรณภูมิเติบโตขึ้นเป็นรัฐขนาดใหญ่มากมายจนเป็นอาณาจักรต่อไปข้างหน้า กล่าวเฉพาะทางใต้ของไทย ได้แก่ รัฐไชยา รัฐตามพรลิงค์ รัฐปัตตานี และรัฐไทรบุรีทางฝั่งตะวันตก โดยมีกลุ่มศรีวิชัยเป็นเสมือนคนกลาง

เกิดการประสมประสานกันทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมกับชนพื้นเมืองเดิมบนส่วนที่ต่อมาเรียกว่าคาบสมุทรมลายู

อันรวมถึงชุมชนและสถานีการค้าตามชายฝั่งทะเลอันดามันย เกาะภูเก็ตแม้จะยังไม่เป็นเมือง ก็ได้รับอิทธิพลจากพัฒนาการของบ้านเมืองรอบๆ ตลอดจนมา

ย

ชาวจีนกับสยามประเทศ

ย

ย ในบรรดาดินแดนโพ้นทะเลที่ชาวจีนอพยพไปตั้งรกรากนั้น ภูมิภาคเอเชียอาคเนย์หรือดินแดนที่ชาวจีนเรียกกันว่า โ หนานหยาง โ

เป็นอาณาบริเวณที่ชาวจีนโพ้นทะเลมาอยู่อาศัยมากที่สุด หลักฐานการตั้งหลักแหล่งของชาวจีนในประเทศไทยเริ่มตั้งแต่ยุคกรุงสุโขทัย อันเนื่องมาจากการค้าเครื่องถ้วยชาม ซึ่งเชื่อว่า กลุ่มช่างปั้นถ้วยโถโอชามชาวจีนได้เดินทางสู่สยามประเทศในสมัยราชวงศ์ซ่งตอนปลาย

โดยเฉพาะที่เรียกเครื่องสังคโลก(ชื่อสังคโลกนี้ สมเด็จพระยาตากษัตริย์ราชอนุภาพทรงสันนิษฐานว่า น่าจะมาจากภาษาจีนว่า ซังโกลกย ซัง มาจากชื่อราชวงศ์ + โกลก= เตาย ฉะนั้น คำว่าซังโกลกจึงแปลว่า โตะแผ่นดินซังโ)

ย หลังการล่มสลายของราชวงศ์หยวนในปี พ.ศ.1911 การฟื้นฟูการค้าทางทะเลของจีนในยุคราชวงศ์หมิงคือตำนานอันประกาศความเกรียงไกรทางทะเลของจีนยกเรือมหาสมบัติที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของจีนและของโลกภายใต้การบัญชาการของแม่ทัพพันที่เจิ้งเหอ ประกอบไปด้วยเรือกว่า 300 ลำ บรรทุกทหาร พลเรือน พ่อค้า แพทย์ นักพฤกษศาสตร์ พ่อครัว นายช่าง ล่าม เจ้าหน้าที่ทูต นักสอนศาสนาอิสลาม และพระภิกษุในพุทธศาสนา รวม 30,000 ชีวิต ได้ออกเดินทางกระชับความสัมพันธ์กับนานาชาติชายฝั่งทะเลทางตอนใต้ไปยังทิศตะวันตกกว่า 30 ประเทศในอุษาคเนย์ อินเดีย อาหรับ และแอฟริกา รวม 7 ครั้ง ในปี พ.ศ.1948-1976 ยิ่งทำให้พ่อค้าชาวจีนได้ทราบแหล่งทำการค้าและชุมชนชาวจีนในภูมิภาคได้เป็นอย่างดี

ย การเข้ามาของไทยในลักษณะการอพยพหนีภัยคราวละมากๆ ช่วงแรกเกิดขึ้นในสมัยราชวงศ์ชิง(พ.ศ.2187-2454)

อันเนื่องจากภัยสงครามที่พวกแมนจูเข้ายึดครองแผ่นดินและความแร้นแค้น ตรงกับรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททองแห่งกรุงศรีอยุธยา อย่างไรก็ตาม ช่วงเวลาที่ชาวจีนจำนวนมากอพยพไปสู่ดินแดนโพ้นทะเลนั้นสัมพันธ์กับยุคที่ชาติตะวันตกออกล่าอาณานิคม โดยเฉพาะในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19

อาณานิคมหลายแห่งต้องการแรงงานจำนวนมาก

ทำให้ชาวจีนอพยพส่วนใหญ่หลังไหลสู่ดินแดนในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ด้วยการอพยพในรูปแบบโ เสื่อผืนหมอนใบ

โดยมีแรงบันดาลใจในการอพยพจากค่าเล่าเรียนถึงความสำเร็จของชาวจีนอพยพรุ่นก่อนๆ ประกอบกับโลกทัศน์ของชาวจีนตามเมืองท่าที่อยู่ทางภาคใต้ของจีนนั้นคือการออกสู่ดินแดนโพ้นทะเลเพื่อแสวงหาโชคลาภ หรือเพื่อชีวิตที่ดีกว่าเดิม และก็เพราะจักรวรรดิอังกฤษต้องการบีบบังคับจีนจนเกิดโ สงครามฝิ่นโ ขึ้นในปี 2382 ยิ่งเสริมให้แรงงานชาวจีนอพยพเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ตรงกับช่วงรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (ซึ่งได้ทรงประกาศการห้ามสูบฝิ่นเพื่อส่งเสริมศีลธรรมในบ้านเมืองในปีเดียวกันนั่นเอง)

หลังเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ เมื่อปี 2309 จีนได้ถูกรุกรานโดยพม่าที่กำลังขยายแสนยานุภาพ จักรพรรดิจีนได้ส่งกำลังไปปราบปรามพม่าถึง 4 ครั้งแต่ไม่สำเร็จ เมื่อทราบข่าวขุนศึกไทยเชื้อสายจีนนามโ ลินโ สามารถกอบกู้เอกราชได้ ขึ้นครองราชย์เป็นสมเด็จพระเจ้าตากสินแห่งกรุงธนบุรี (ชาวจีนขนานนามว่า แต้ฮวง) ชาวจีนจึงได้เข้ามาทำการค้าและอพยพมายังกรุงธนบุรีจำนวนมาก ทำให้ประชากรชาวจีนโพ้นทะเลในไทยเพิ่มขึ้นเป็น 230,000 คนในปี 2368

ชาวจีนในภูเก็ต

ย ภูเก็ตมีการทำแร่ดีบุกมาเป็นพันปี แต่เนื่องจากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ข้อจำกัดทรัพยากร และกำลังคนบนเกาะมีไม่มาก ยังเป็นชุมชนขนาดเล็ก จึงขยายตัวช้าๆ แม้จะเชื่อว่าเป็นเมืองตะกั่วกลางโ หรือ เมืองสุนัขนาม อันเป็นเมืองบริวารหนึ่งในสิบสองเมืองนักษัตรของนครศรีธรรมราชโบราณ(ราว พ.ศ.1000 เป็นต้นมา) ก็จัดอยู่ในลำดับเมืองที่สืบเอ็ด และไม่ยอมมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์บ่งชี้เกี่ยวกับเกาะแห่งนี้ ชื่อภูเก็ตเองก็เพิ่งปรากฏขึ้นในสมัยกรุงธนบุรี(พ.ศ.2310-2325) โดยที่ก่อนหน้านี้ไม่มีปรากฏชื่อจากบันทึกต่างๆ เช่น จังซีลอน ฉหลง กลาง ฯลฯ ชาวจีนที่เริ่มมาปักหลักในสมัยอยุธยามากขึ้น

แต่ที่เข้ามายังภูเก็ตมักเป็นการโยกย้ายถิ่นฐานมาจากเมืองรอบๆ ในแถบชายทะเลและเกาะน้อยใหญ่อันมีมะละกาเป็นศูนย์กลาง

หรือข้ามมาจากทางหัวเมืองชายฝั่งอ่าวไทยซึ่งมีชาวจีนเข้าอาศัยอยู่ก่อน มิได้เป็นการอพยพคราวละมากๆ ชนพื้นเมืองดั้งเดิม และชุมชนอื่นๆ ได้แก่ ชาวมอญ ทัพไทย และมลายู ก็อยู่กระจัดกระจาย มีการทำแร่เป็นหลัก โดยเริ่มมีชาวโปรตุเกสเข้ามาตั้งห้างรับซื้อแร่ขึ้นบนเกาะกลาง(ชื่อของภูเก็ตในสมัยนั้น)ตั้งแต่ปี 2126ย ตามมาเป็นฮอลันดาในปี 2169

ย

ย ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช การค้ากับต่างประเทศรุ่งเรือง ชุมชนชาวจีนก็ขยายตัวขึ้นรองรับการทำเหมืองแร่สินค้าสำคัญ

พระองค์ได้ทรงแต่งตั้งพ่อค้าชาวฝรั่งเศสขึ้นเป็นเจ้าเมืองกลาง เพื่อจัดการผลประโยชน์เกี่ยวกับแร่ดีบุกให้แก่กรุงศรีอยุธยา ในปี 2231 หลังจากผลัดแผ่นดิน

สมเด็จพระเพทราชาโปรดให้ประหารชีวิต มร.ชัวร์ เดอ บิลลี เจ้าเมืองกลางชาวฝรั่งเศส แล้วแต่งตั้งคนจีนฮกเกี้ยนชื่อนายคังเซ่งลงไปเป็นเจ้าเมืองแทน ชาวกกลางเรียกพระยากลางคางเซ่ง และสันนิษฐานว่าอาจมีชาวจีนเป็นเจ้าของสืบต่อจนกระทั่งเสียกรุงครั้งที่ 2 ในปี 2310ย

กลางจึงกลับไปอยู่ในอำนาจของผู้นำท้องถิ่นซึ่งเป็นสายตระกูลกลุ่มเครือญาติกลางเดิม(สืบเชื้อสายสกุลด่านไทรบุรีย

ย ย

ย ย ในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์เป็นต้นมา เมื่อมีการพบแหล่งแร่เพิ่มขึ้น ประกอบกับมหาอำนาจทางยุโรปเพิ่มการทำการค้าขึ้นมาก

มีการทำสนธิสัญญาทางการค้ากับชาติตะวันตก ทำให้มีความต้องการแรงงานชาวจีนเพื่อมาทำเหมืองแร่อย่างมากจนกลายเป็นชนส่วนใหญ่ของภูเก็ตแต่นั้นเป็นต้นมา.